

OBICEIURI DE NUNTĂ ÎN VALEA ALMĂJULUI, JUD. CARAȘ-SEVERIN

Maria VÂTCĂ
Universitatea de Vest din Timișoara
vatcamaria@yahoo.com

Wedding Customs in Almăj Valley, Caraș-Severin County

The aim of this study is to discuss several aspects regarding the customs, practices and wedding rituals characteristic of Almăj Valley, Caraș-Severin County. In the past, this important event in human life was preceded by specific, required practices for each family in the area, which were strictly observed and transmitted from one generation to another. In the tradition of Almăj, parties for celebrating this occasion were held over three days: Sunday – organised by the bride's family, Monday – by the groom's, and Tuesday – by both families. In this regard, we will analyse the most representative manifestations of these customs, such as marriage brokerage, adornment and wearing the bota bag, preparations for the wedding (and also eating habits), the successive stages in the wedding days, the decoration of the flag, the wedding reception parties at the groom's, the bride's and the godparents' house, the dinners, the gifts for the two young people, the bride's trousseau, specific dances, along with some excerpts from the texts involved in the custom. Despite the fact that in the last century the manifestations of wedding customs have known considerable diversity, at present, most of them have faded or are practised partially, weddings in Almăj taking over various practices characteristic of other areas or modern cultures.

Keywords: *traditional culture; folklore; wedding; custom; Almăj Valley*

De-a lungul timpului, în Valea Almăjului¹ s-au conservat, din perspectivă etnofolclorică, o serie de elemente specifice culturii tradiționale, printre care se numără și cele caracteristice obiceiurilor de nuntă – moment marcant al vieții de familie. Odată cu dezvoltarea societății, la fel ca celelalte obiceiuri, rituri sau ceremonii, manifestările caracteristice nunții au fost supuse unor transformări, cu repercusiuni evidente în structura lor, uneori ele pierzându-și, într-o bună măsură, sensul inițial și devenind o simplă marcă a festivității, cu caracter înveselitor (Pop 1999: 36-37).

Deoarece obiceiul s-a transmis din generație în generație, având un caracter colectiv și general (Pop 1999: 34), el rămâne specific, în ansamblul său, unei perioade de timp determinate sau unei anumite comunități. Ca atare, în lucrarea de față vom prezenta câteva obiceiuri din cadrul nunții organizate în Almăj, așa cum au fost practicate și consemnate în secolul trecut. Menționăm faptul că, la ora actuală, multe dintre momentele proprii acestui obicei nu mai sunt întâlnite la astfel de evenimente ori practicarea lor este mult diminuată sau simplificată.

*

Odinioară, când doi tineri hotărau să se căsătorească, aceștia petreceau mai mult timp împreună, în vederea mai buneii cunoașteri: dansau la horă, se ajutau reciproc, dar tânărul nu intra în casa fetei fără aprobarea familiei ei (Surulescu 2005: 22).

¹ Acest ținut este situat în partea de sud-est a actualului județ Caraș-Severin, fiind străbătut de râul Nera și cuprinzând următoarele localități: Bănia, Borlovenii-Noi, Borlovenii-Vechi, Bozovici, Dalboșeț, Gârbovăț, Lăpușnicu-Mare, Mocerîș, Pătaș, Prigor, Prilipeț, Putna, Ravensca (sat de cehi), Rudăria (astăzi – Eftimie Murgu), Șopotu-Nou (cu satul Stancilova), Șopotu-Vechi.

În majoritatea localităților din Almăj existau frecvent situații în care căsătoriile erau aranjate, de regulă, de către părinți, starea materială fiind cea care influența alegerea partenerului pentru copii. Totuși, se făceau și căsătorii din dragoste, indiferent de situația financiară a tinerilor, fapt surprins și în următoarele versuri: „Biște plașe fată săracă, / că cu mînilî să-mbracă. / Săracă-i mîndra, săracă, / numa uoki ei să-m placă” (Petrovici 1935: 50-51)¹.

Când un băiat și o fată se decideau pentru căsătorie, mama sau tatăl tânărului mergea la părinții fetei pentru a o peți (Petrovici 1935: 50-51). Alteori, tatăl viitorului mire împreună cu nașul se duceau să se înțeleagă cu familia miresei (* * * 2003: 100).

În Țara Almăjului, ca în toate zonele țării, nu se făcea nuntă în perioadele sau în zilele de post impuse de canoanele bisericesti și, de asemenea, în unele situații neprevăzute (cum e decesul unei rude apropiate), astfel că data era stabilită ținând cont de toate aceste aspecte. Totuși, în lunile începutului de an calendaristic erau organizate cele mai multe nunți, datorită faptului că almăjenii nu erau ocupați cu muncile agricole, iar bucatele pentru petrecere puteau fi asigurate mai ușor (existau recolta din anul trecut, băutură și animale). Astăzi, în zonă, nunțile se organizează mai mult în lunile de vară.

Înainte de nuntă avea loc *peșitul* – moment ce se desfășura la casa fetei, unde era stabilită și zestrea pe care părinții i-o dădeau (bani, pământ, animale, haine). Dacă se învoiau, la trei săptămâni după aceea, duminică seara, se făcea „plosca”: familiile celor doi tineri chemau rudeniile la ei acasă, apoi mirele, însoțit de tatăl său și de neamurile lui, venea la casa miresei cu „plosca» cu țuică, împodobită cu flori” (Ursu 1940: 6)². În fața porții ori în casa tinerei se petrecea o târguială între cele două familii, un dialog metaforic: „vânătorii rătăciți” (ceata mirelui) căutau o „câprioară” (mireasa); astfel, înainte de a da fata, rudele miresei încercau să înșele, oferind o altă persoană în schimb – o fetiță sau o femeie în vârstă – și abia la a treia cerere ieșea mireasă adevărată.

Când era adusă tânăra, socrul mare îi dăruia *plosca* cu „răchie” (țuică) pentru ca ea să bea prima dată, iar mireasa îi săruta mâna, ceea ce semnifică faptul că „a primit și este «plescăită»” (* * * 2003: 100), închina către toți cei prezenți, gusta din băutură și rostea: „Că dulșie-i!” (Ursu 1940: 7). Un membru al familiei tinerei umbla cu o farfurie în care cei prezenți puneau bani, cei mai mulți dăruindu-i nașul. La plecarea de la acest eveniment, mireasa stătea în pragul ușii, sărutând mâna fiecărui participant.

După acest moment începeau pregătirile de nuntă: soacra mare ducea „cinstea” celui care va fi naș, în timp ce mireasa îi pregătea daruri viitorului soț. În multe dintre localități, exista obiceiul ca muzica să fie tocmită de către socrul mare.

La o lună de la acest eveniment, se organiza „daru”: la casa miresei, într-o zi de duminică, se strâneau la masă neamurile, vecinii, prietenii și se reluau obiceiurile cu „plosca”, dialogul „vânătorilor”, „păcăleala” cu fetița și cu femeia în vârstă (Ursu 1940: 7).

Următorul moment important era în joia de dinaintea nunții, când soacra mare aducea la casa nașului „trașta”³ („răchie”, pâine, brânză, ouă roșii), ca semn al cinstirii⁴. În ziua de vineri

¹ Precizăm că în transcrierea citatelor am păstrat grafia originală, întrebuințată de autor.

² În transcrierea citatelor din acest volum, pe întreg parcursul lucrării de față vom păstra grafia originală, utilizată de autor.

³ Pentru transcrierea în grai a informațiilor culese în urma anchetelor, am utilizat *sistemul de redare în scris* așa cum a fost stabilit și propus pentru editarea textelor de literatură dialectală bănățeană de specialiști actuali (prof. univ. dr. Ioan Viorel Boldureanu, prof. Simion Dănilă și prof. univ. dr. Cornel Ungureanu), în forma finală din volumele premiate la ediția a IV-a, 2015-2016, a Concursului de literatură dialectală bănățeană „Marius Munteanu”, Timișoara.

⁴ Florina-Maria Băcilă, 38 de ani, profesoară, Timișoara, originară din Dalboșeț.

se făceau pregătiri în casă pentru masa de nuntă, iar sâmbăta, prietenii celor doi se strâneau și, însoțiți de mire și de „muzică”, colindau prin localitate, într-o trăsură cu doi cai – ca modalitate de a reaminti comunității evenimentul ce urma.

La Gârbovăț, cu două zile înainte de nuntă (vinerea), mireasa aducea acasă mai multe fete care împodobeau *steagul* (un steag tricolor împodobit cu flori și cu un clopoțel¹) și pregăteau florile pentru nuntași. Sâmbătă seara, soacra mare venea la casa fetei și îi oferea acesteia un batic și un măr în care erau puși bani; tot ea pregătea voalul de mireasă (Surulescu 2005: 23).

În unele locuri, înainte de nuntă, de regulă sâmbăta, la casa mirelui se tăia un purcel, ce se punea la frigare în „brucă” de lemn (proțap), apoi era decorat cu foiofiiu la gât și cu un ou roșu în gură. Purcelul era purtat pe umeri, împreună cu sticle de „răchie”, și rudele mirelui mergeau „în tactul lautei” (lăutarii erau tocmiți de naș) la casa miresei, unde se lua cina – „tocma” nunții. Exista obiceiul ca preotului care oficia cununia să îi fie oferit capul porcului (* * * 2003: 100).

Sâmbătă seara, în mod obișnuit, se făcea logodna la preot acasă. Apoi, mirii se îndreptau spre casa miresei, unde erau așteptați de neamuri și de soacra mare, care aducea mâncare, băutură și „luminile mirelui” – patru lumânări din ceară curată, învelite într-un ștergar, ele fiindu-i dăruite miresei. Tânăra aducea și ea patru „lumini”, le așeza lângă cele ale mirelui, le aprindea și îngenunchea în spatele soacrei, semn că va fi supusă. Mama mirelui oferea bani peste umăr, spunând: „Io vă dau puțin și Dumniedzău mult!”. După acest moment, lumânările erau stinse și tuturor celor prezenți li se împărțea „pânie”; doar mirele și mireasa nu aveau voie să mănânce din ea, că era „rău de sărășie” (Ursu 1940: 8).

La Bozovici, în noaptea de dinaintea nunții exista obiceiul ca mireasa să doarmă pe masă.

Duminică dimineața – în *prima zi de nuntă* –, soacra mare trebuia să aducă apă de la împreunarea a două izvoare mici, pentru a se spăla mirele cu ea („cum să’mprieună apilii, așa să să’mprieunie și iel cu mireasa lui”). Apoi, mirele se îmbrăca „la o lumină aprinsă”, nemâncat: „Să aibă năroc; așa-i pomenit din bătrâni”. Tânărul trebuia să poarte în buzunarul de la „laibăr” (vestă) diferite soiuri de semințe, zahăr, iar în gură ținea, până la biserică, o frunză de „foiomfiiu” „ca să aibă năroc în pământ”. Aceasta era înghițită în timpul slujbei de cununie, în momentul în care preotul îi dădea vin de băut („Așa să-ș țină și iel fața, cum îș ținie foiomfiiu frundza viergie”). Zahărul din buzunar îl mânca seara, împreună cu mireasa, „ca să fie dulși ca zahărul” (Ursu 1940: 9).

Când tânăra se îmbrăca mireasă, își punea în sân „o ogrindzăuă, bań, miere dă stup mort. Cu mișerea aia poacă să-și farmise bărbatu. [Oglinda și banii îi ia] să facă copii frumoș și bănoș” (Petrovici 1935: 52). În ziua cununii, tânăra era îmbrăcată în straie tradiționale: poale, catrință, targă, ciupag, „șlaier” (voal) și coroniță.

După ce mirele era pregătit, nuntașii se duceau după naș, reveneau la casa lui, cu muzică (taraf de lăutari), în frunte cu „stăgariu”, care purta „stagu” („stăgariu” – un tânăr necăsătorit – era ales, în prealabil, de naș și dansa obligatoriu cu steagul pe umăr, ca să nu îi fie furat), iar în unele locuri, și cu două „stăgăriță” (care duceau lumânările nașilor, împodobite și legate între cu un material textil lung). Întregul alai pornea apoi pentru a lua mireasa („govia”), mirele având interdicția de a privi înapoi pentru a vedea cât e de mare alaiul, „c’atunșia mireasa îl ciemie dă alcie femei”. Mirele mergea însoțit de „cumnata de mână” (soția fratelui sau a verișorului) și mireasa – de „cumnatul de mână” (soțul surorii sau al unei verișoare). În unele localități, mireasa venea la biserică „cu un năam a iei și cu a doilia naș. Îi calcă-n urmă un năam a iei, să nu ia șiniiva urma. O ia un dușmán a iei, fașe rău cu vrăjitorii” (Petrovici 1935: 53).

¹ Idem.

În biserică, mirele se așeza în fața altarului la dreapta, iar mireasa, în partea stângă, până la momentul cununiei, care avea loc după terminarea liturghiei. În timpul ceremoniei religioase, mireasa ținea în mână șase lumânări făcute din „ceară dă stup”. Acestea erau obligatoriu în număr par (doar la morți – în număr impar) și se foloseau ulterior în cadrul unor acte rituale (vrăji). Mireasa mai purta în sân miere de albine învelită în hârtie „ca să fie dulșie ca mierea” (Ursu 1940: 11). În timpul cununiei din biserică, atunci când se ocolea masa, rudele aruncau cu monede înspre miri, ca ei să fie bogați.

După slujbă, în fața bisericii se juca *hora mare de la nuntă* (hora miresei), pe care o purta tânăra („stăgariu” era totdeauna în coada horei, alături de „stăgăriță”), apoi toți nuntașii se îndreptau spre casa miresei, unde urma „mâncarea”, strigarea darurilor și jocul¹.

La intrarea în curtea casei, mireasa arunca „râza”² cu sămânțurile în curte, ca să fie stătător norocul”, iar în gură ținea un ban de argint „ca să fie prețuită de soțul ei totdeauna”. Mai exista obiceiul ca mireasa să-și strige soțul pe nume prin verighetă; mirele răspundea și răsturna o găleată cu apă pusă în calea lui, pentru ca el să fie gazdă în casă. Nuntașii erau stropiți cu agheasmă și se aruncau peste ei grâu și bani (* * * 2003: 100-101).

Înainte de începerea mesei, nașului îi era adus un vâtrai cu jar și tămâie, pe care îl ținea în mâna dreaptă, rostind rugăciunea *Tatăl nostru*. „Apoi închina primul păhar de țuică fiartă «lu Dumnedzău și cinerilor spre ferișirie și sănătacie», iar muzica cu nuntașii în unison, întonează «Mulți ani»”. În tot timpul servirii bucatelor, lăutarii cântau „dă masă”, invitații jucau hore, brăuri, jocuri de doi și altele specifice Almăjului; spre finalul mesei se striga „cinstea” (darurile) (Ursu 1940: 11-12). În unele localități se serveau și prânzul, și cina la casa miresei.

În noaptea nunții, mama mirelui făcea o serie de vrăji și descântece pentru ca noua familie să aibă noroc și să fie ferită de rele: sub patul lor așeza jugul boilor, „ca să tragă în dreptate unu cu altu, ca boii’n jug”; când îi primea în casă, puneă pe ușă patru degete (numărul de ani în care mireasa să nu aibă copii) (Ursu 1940: 15).

Luni, a doua zi, petrecerea se ținea la casa mirelui, unde erau oferite „dârzele” (darurile pregătite tinerii de către părinții și rudele ei – „covoare, «străiți», măsaie și alte lucruri de casă”) (Ursu 1940: 15). „Dârzarii” se duceau la casa miresei pentru a lua „dârzele” și le purtau prin sat, cu „pom”, până la casa mirelui (* * * 2003: 101). În această zi, de dimineață, mirii ofereau o masă în cadrul căreia un tânăr fura steagul nunții; pentru că stegarul nu a fost vigilent, era pedepsit, legat de plug (grapă) și purtat pe drum. După aceea, nuntașii împreună cu tinerii și nașii veneau la râul din localitate pentru spălat. Seara se organiza petrecerea pregătită de familia tânărului. Mirii jucau un brâu, iar ceilalți nuntași continuau cu diverse jocuri: „*Perina, Dă doi, Argieliana, Hora boerească*”. Apoi se striga „cinstea” într-un mod asemănător cu seara precedentă; se ofereau și „daruri păcălitoare”, pe fiecare fiind scris numele („policra dă sat”). Masa era servită noaptea târziu, când se strângeau din nou daruri (Ursu 1940: 15-17).

La Șopotu-Nou exista obiceiul ca bărbații care întârziu dimineața peste ora stabilită să fie făcuți „muroși” (mascați în mire, mireasă, femeie cu leagăn în spate). Mobila primită ca zestre de către mireasă era așezată în căruțe sau în mașini mari de transport (camioane), „dârzele” fiind purtate pe prăjini. Mireasa le dăruia haine socrilor, nașilor, cumnatului și cumnatei de mână, stegarului și stegărițelor, iar ea se îmbrăca cu haine primite de la soacra ei, de regulă într-un costum popular (Boldea, Doclin, Cruceanu 1998: 78). Apoi, mireasa mergea la râu să se „spele”; nașul lua apă din râu într-o găleată împodobită cu flori, în care erau puse monede

¹ Idem.

² Când fetele începeau să se gândească la căsătorie, purtau la ele (drept talisman) o „râză” (pânză) cu diverse obiecte și „sămânțuri”, pentru a avea un soț frumos (* * * 2003: 99).

și un polonic. Mirele și mireasa se spălau, pe rând, unul pe celălalt, de trei ori, dar aveau grijă să nu se stropească (cel stropit va fi prins dacă va înșela). Mirele răsturna găleata și cel care strângea cei mai mulți bani se credea că va deveni bogat. Tinerii proaspăt căsătoriți se ștergeau pe mâini de pânza steagului și se prindeau într-o horă cu „muronii”. Urma o masă festivă la casa mirelui; seara avea loc jocul miresei (cel care voia să danseze cu ea plătea bani) (Boldea, Doclin, Cruceanu 1998: 81-82).

În legătură cu elementele prezente în obiceiurile din această zi, menționăm bradul¹, ca simbol al longevității, al nemuririi (Suiogan 2006: 180), al tinereții, al vigorii, prefigurând mândria și curajul (Evseev 2007: 84), la fel ca în alte manifestări din cadrul culturii tradiționale românești. Bradul împodobit implicat în nunta tradițională din Valea Almăjului era utilizat și în ziua de luni, la prânz, când veaneau „dârzarii cu darurile primite de fată de la părinte. [...] O fată, verișoară întâi, face pomu (cum i la Crășun). În vârș are un dar: o cârpă (= basma, năframă). Sara, după șinstă, să plăcescje pomu: un nam di-al fięci străgă ca ȳoamiņi să plăcască pomu, umblă pră la toț și mirjasa îl cumpără dând bani mai mulți decât ceilalți [un fel de licitație]. Să stracă nunta (= se termină)” (Deleanu 2008: 15-17)². Prezența bradului la nuntă este parte integrantă în „complexul cultural al ceremonialului dendrolatric”, al ciclului vieții (Vulcănescu 1972: 62). Tot în ziua de sâmbătă se obișnuia să se pună „șicînă [cetină – n.n.]” (brad) la poartă sau să fie scris deasupra ușii „Să trăiți!”, din crenguțe de brad. Mai nou, pe o placă de lemn se scrie „Bine ați venit!”, iar aceasta este împodobită cu flori și crengi de brad.

La Dalboșeț, nașii primeau, drept cadou, un brad împodobit, împreună cu „cotăriț cu mâncare, care s-adușeau în șinstă”. Pomul împodobit le era dat mirilor de către o familie invitată la nuntă care a avut un tânăr sau o tânără decedată de curând. Se aduceau deci „cotăriță cu colași, cu prăjitură, cu dă toace și un brad împodobit [...]. Ȳsta l-o dat dă pomană lu al mort ori lu a moartă ș-o făcut cadou lu ai cineri [miri – n.n.]” (Vătcă 2016: 53). La ora actuală nu se mai practică acest obicei.

A treia zi, marți, în unele localități erau cinstiți „dârzarii” și cuscrii, iar joi seara se făcea cinstea nașilor (Surulescu 2005: 23-24). La Bozovici, în această zi era *cinstea coacelor (cocilor)*, adică a celor care serveau masa în timpul nunții (a „purtătorilor”), petrecerea ținându-se, de regulă, la Căminul cultural (Boldea, Doclin, Cruceanu 1998: 81).

În alte așezări, în zorii zilei de marți, nuntașii îi însoțeau pe nași, cu muzică, până la casa lor; stegarul era în fruntea alaiului, iar mirele purta hora. La nași acasă se cânta „marșu”, moment ce marca sfârșitul nunții. Adesea, lăutarii rămâneau la casa nașului să se odihnească, apoi plecau, dar nu înainte de a cânta un joc. Tot în această zi, mirii aduceau „cinstea” nașului: „cotăriță cu șinstă”³ (coșuri cu alimente – brânză, „răchie”, ouă roșii, prăjitură), un porc etc. Nașii ridicau coșul sus la ușă, rostind: „Cum ținie pragu greutacia, așa să țină Dumniedzău finii”. Acest moment îl are drept corespondent pe cel de la praznicul casei, când era ridicat un copil la pragul ușii pentru a stinge cele trei lumânări aprinse. Nașul înapoia coșurile cu alte alimente, dar umplea sticlele de băutură cu apă, pentru că altfel copiii mirilor vor fi „bețivi” (Ursu 1940: 17-18).

Joi după nuntă, rudele mirelui mergeau la socrii mici, iar sâmbătă, cele ale miresei veneau la socrii mari. Exista și regula generală ca nuntașii să nu fie „cu pereche” (în număr par), „ca să nu se nască gemeni” (* * * 2003: 101).

¹ Bradul reprezintă „un *alter ego* în ceremoniile calendaristice și familiale (nașterea, căsătoria și moartea)” (Ghinoiu 2004: 275).

² Precizăm că în transcrierea citatului am păstrat grafia originală, întrebuintată de autor.

³ Florina-Maria Băcilă, 38 de ani, profesoară, Timișoara, originară din Dalboșeț.

În legătură cu nunta s-au păstrat o serie de zicători din bătrâni, cunoscute și azi în Valea Almăjului. Iată două exemple de la Gârbovâț: „Omul se naște și moare cu ochii închiși, dar trebuie să deschidă ochii mari atunci când se căsătorește” sau „Omul nu știe când se naște și când moare, dar trebuie să știe când se căsătorește” (Surulescu 2005: 21).

Dintre textele specifice nunții, amintim aici câteva fragmente: „*Hai*, frunză verde strugurașu, (bis) / *Hai*, Bună sara, domnul nașu, / *Hai*, Ș-am avut un jünüelașu (bis) / *Hai*, Ș-o pliecat astădz d-acasă.” (Ursu 1958: 155)¹; „Mireasa noastră cu flori, (bis) *Of*, / Ia-ț gândul de la feciori, (bis) *Of*, / Și ți-l pune la bărbat, (bis) / Căci cu iel te-ai cununat. (bis) / Rămii, mamă, sănătoasă, (bis) *Of*, / Dacă n-ai fost bucuroasă, (bis) / Să mă viedz umblînd prin casă (bis) *Of*, / Ca o floare la fereastră. (bis) / Rămii, tată, sănătos, (bis) / Dacă n-ai fost bucuros, (bis) / Să mă viedz umblînd pr-afară, (bis) *Of*, / Ca floarea dă primăvară. (bis)” (Ursu 1958: 156); „Frunză vergie parsacă, *rîe*, (bis) / Fi [sic!] mireasă vesală, *rîe*, (bis) / Că cîe duși la casa ție, *rîe*, (bis) / La bărbat și la socri, *mă* (bis) / Să li dai tu ominie.” (Ursu 1958: 157). O particularitate demnă de semnalat în fragmentele citate o reprezintă fenomenul completării silabelor (completarea cu *rîe*, *u* – silabe indicate, în transcrierea textelor, prin litere cursive), la sfârșitul cuvântului din vers, în vederea încadrării „versului catalectic (incomplet de cinci sau de șapte silabe) în tiparul de bază al versurilor acatalectice (cele complete de șase sau de opt silabe)” (Papană 2004: 100-101), procedeu des întâlnit în poezia românească de factură populară.

*

Așa cum am arătat mai sus, manifestările și momentele definitorii ale nunții specifice Almăjului erau ample și variate, cuprinzând o serie de elemente (*lumânarea*, *bradul*, *tămăia*, *oul roșu*) care se regăseau și în alte obiceiuri, fie în cele legate de evenimentele semnificative din viața omului (nașterea, botezul, moartea), fie în ale vieții de familie (de exemplu, praznicul casei). La ora actuală, în urma anchetelor întreprinse în localitățile din zonă, am constatat că majoritatea lor s-au estompat ori sunt practicate parțial, nunțile din Țara Almăjului preluând diverse practici caracteristice altor zone sau culturi moderne. Referitor la portul popular, acesta este implicat mai mult la nivel spectacular, ocazional, la alaiurile de nuntă, iar textele au dispărut aproape în totalitate, ele fiind cunoscute doar de persoanele în vârstă.

Referințe bibliografice:

- * * * 2003: *Țara Almăjului: cercetări monografice realizate de echipa Institutului Social Banat-Crișana în anul 1939*. Ediție îngrijită de Ion Marin Almăjan, Timișoara, Editura Mirton.
- BOLDEA, Velișcu Ion, DOCLIN, Octavian, CRUCEANU, Ada D. 1998: *Valea Almăjului – tradiții, ritualuri și obiceiuri populare*, Reșița, Editura Modus P.H.
- DELEANU, Marcu Mihail 2008: *Memorial etnofolcloric*, vol. 2. *Obiceiuri. Folclor din război*. Transcriere muzicală: Dumitru Jompan, Marius Dobre-Iana, Reșița, Editura TIM.
- EVSEEV, Ivan 2007: *Enciclopedia simbolurilor religioase și arhetipurilor culturale*, Timișoara, Editura Învierea.
- GHINOIU, Ion 2004: *Sărbători și obiceiuri românești*, București, Editura Elion.
- PAPANĂ, Ovidiu 2004: *Colinda din Mehala: o restituire necesară*, Timișoara, Editura Universității de Vest.

¹ Menționăm că, în lucrarea citată, redarea fonetică a textelor culese de autor este aproximativă, cu respectarea scrierii cu *î*.

- PETROVICI, Emil 1935: *Folklor din Valea Almăjului*, in „Anuarul Arhivei de Folklor”, III, p. 25-157.
- POP, Mihai 1999: *Obiceiuri tradiționale românești*, București, Editura Univers.
- SUIOGAN, Delia 2006: *Simbolica riturilor de trecere*, București, Editura Paideia.
- SURULESCU, Sofilica 2005: *Proiect – dezvoltare rurală. Tema: obiceiuri, tradiții, legi și cutume în satul Gârbovăț, județul Caraș-Severin*, Timișoara, Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară a Banatului (manuscris).
- URSU, Nicolae 1940: *O nuntă în Valea Almăjului*, Timișoara, Tipografia Națională.
- URSU, Nicolae 1958: *Cântece și jocuri populare românești din Valea Almăjului (Banat)*, București, Editura Muzicală.
- VÂTCĂ, Maria 2016: *Obiceiuri de iarnă în Valea Almăjului (județul Caraș-Severin). Colindele și colindatul*, Timișoara, Editura Excelsior Art.
- VULCĂNESCU, Romulus 1972: *Coloana cerului*, București, Editura Academiei.

Informatori:

Florina-Maria Băcilă, 38 de ani, profesoară, Timișoara, originară din Dalboșeț.